

Zárójelentés

L. SIMON LÁSZLÓ | IRÓ, ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐ

Székely Gábor Kossuth-díjas rendező Vidnyánszky Attilát kritizáló, személyében is megsértő levele után megindult az ellenoffenzíva. Az újságírók a szocializmus időszakában Székelyről írt, illetve élték cikkeket tártak fel. Az ennek nyomán megfogalmazódott nyílt levél és a nyilatkozatcaimani világossá tette, hogy a kommunizmushoz való viszonyunk három évtizeddel a rendszerváltás után is rendkívül ellentmondásos: sajnos nincs konszenzus a diktatúra meg- és eltérésében. Sőt, erőteljes maszatolás, relativizálás zajlik.

Székely szocializmusbeli szerepvállalását, a diktatúra kiszolgálását, Kádár, Biszku és Brezsevsz elvét elmondott szóneklátát normális esetben senki nem keveri össze a művészeti teljesítményével. Sajnos régóta tudjuk: tehetség és erkölcs, művészi nagyság és emberi tartás nem feltétlenül járnak párban. Tehát Székely művészi teljesítménye nem szorul védelemre. A számomra nem csupán művészileg, hanem emberileg is hiteles Blaskó Péter is félreérthetett valamit, amikor így fogalmazott: „Rendezősei és pedagógiai munkájának eredményei kiválóak emebérré tették a színházi szakmában. Megkérdülhetetlen tekintély. Most bontoljuk fel? Söpörjük félre egész életművét...?” Dehogy söpörjük félre! Csakhogy a Székely védelmében megszólalók többsége nem csupán művészeti teljesítményét és minőségelvűségét védté meg – amelyet az MSZMP 1975-ös kongresszusán elhangzott beszéd felidézésével valójában nem ért témádás –, hanem relativizálta a szocializmus és a kommunista gyilkosok, hazatértek relativizálhatatlan bűneit és a társutasok felelősségét.

Lázik Kati, Cserhalmi György és társai nem azt mondták, hogy Székely nagy rendező, aki sajnos súlyosan tévedett, amikor akár meggyőződésből, akár karrierizmusból kiszolgálta a diktatúrát. Sőt miközben a megszólalók jelentős része előli Vidnyánszkyt azért, mert egy demokratikusan megválasztott kormány felkérésére egy ötvérvény egyetemi óla-

kutási folyamatban szakmai szerepet vállalt, Székelyt igyekeznek felmenteni az akól, hogy ő ezt a diktatúra idején tette. „világénekeletleg előkelezett színházat” teremtve (jézus Székelytől 1975-ből). A szereposztásban egészen odáig mennek, hogy úgy tesznek, mintha Székely még bátrabb is lett volna a Nemzeti Színház mai igazgatójánál, mert Vidnyánszkyval ellentétben ő nem önként szolgálta a hatalmat, csupán – Cserhalmi értelmezése szerint – kényszerűen helyezkedett, a pénzt akart szerzeni a színháznak. A rendező valójában részt vett „a 70-es években kezdődő – a kultúra által képzőkben és szakemberekben is megfogalmazott – demokratikusabb magyar társadalmi változások előidézésében” – ezek Székely saját szavai a Vidnyánszkyknak írt levélből.

A ketős mércét fenntartó megszólalók továbbra is diktatúrának akarják látni és láttatni azt, ami nem az, s úgy tesznek, mintha az Orbán-kormányval való együttműködés, állami feladatok elvállalása ugyanolyan lenne, mint amilyen Rákosiék és Kádárék kiszolgálása volt. Értjük az önfelemlítő gesztust, de arról még hazugság, vagy legalábbis – legyünk megengedők – öncsalás. S éppen a kiváló rendezőnek, Székely Gábornak kell tudnia mindezt. Tudja is, csak éppen úgy van ezzel, mint Szabó István a legutóbbi filmjében, a Zárójelentésben, aki inkább perlekedik a mai hatalommal s az egész világgal, mint hogy bozsátnator kérjen, és nyilvánosan kimondja: tévedtem, bűnös vagyok, mert egy diktatúrát szolgálva beszügöltem mások életét sodortam veszélybe.

Az utóbbi fél évszázad legjobb magyar filmjei között tartom számon a Méphisztót és a Real ezredet, tudva, hogy erejüket a diktatúra idején vergődő, a lelkiismeretével küszködő, ám a rendszernek nyíltan nekimenni nem merő rendezőnek köszönhetjük. A Zárójelentés hiteleshessége és hamissága viszont már a bűnét teljesen a szöveg alá söprő, a demokráciában a hatalmat tét és kockázat, azaz minden bátorságot nélkülözően bíráló rendező lételete. Szomorú zárójelentése. ■

**„A kettős mércét
fenntartó megszólalók
úgy tesznek, mintha
az Orbán-kormányval való
együttműködés ugyanolyan
lenne, mint amilyen
Rákosiék és Kádárék
kiszolgálása volt”**